

Reactie PARK op concept RES 1.0 Noord Holland Zuid.

Er is een forse stap gemaakt

Als eerste moet worden opgemerkt dat de versie 1.0 ten opzichte van de RES 0.5 een forse slag heeft gemaakt die de ruimtelijke kwaliteit zeer ten goede komt. Zichtbaar is hoe de ruimtelijke samenhang -zowel tussen individuele zoekgebieden onderling als met hun directe omgeving- meer aandacht heeft gekregen. Positief in dit verband is ook het uitgangspunt dat op projectniveau wordt gestreefd naar toegevoegde waarde voor landschap en natuur en het mitigeren van negatieve effecten op de natuur en omgeving en dat koppelkansen per project worden verkend en waar mogelijk benut. Die versterkte aandacht voor koppelkansen leidt tot meer aandacht voor zon op grote daken, zon boven grote parkeerterreinen en zon geïntegreerd in gevels en geluidsweringen. Stuk voor stuk positieve ontwikkelingen die zowel bijdragen aan de kwantitatieve opgave als ook aan het verwerven van draagvlak: alle beetjes helpen en iedereen doet mee!

Aandacht voor RES-regio overstijgende structuren en gebieden

Positief is ook de expliciete aandacht voor de RES-regio overstijgende structuren (als kanalen en snelwegen) en gebieden die qua ruimtelijke kwaliteit uniek en kwetsbaar zijn, zoals het IJsselmeergebied en het Groene Hart. De expliciet benoemde notie dat RES-regio's keuzes die regio-overstijgende effecten kunnen hebben af moeten stemmen met omliggende RES-regio's is in dit verband van betekenis. Een eerste stap daartoe is dat zowel voor het IJsselmeergebied als het Groene Hart de RES 1.0 rapportages met elkaar in verband worden gebracht.

Een minder gespreide ontwikkeling, met minder gevoelige locaties

Ten opzichte van de RES 0.5 blijkt in de RES 1.0 een aantal vanuit de ruimtelijke kwaliteit (natuur en landschap) gevoelige locaties afgefallen, zoals Aetsveldsepolder, Bloemendalerpolder, Diemer Vijfhoek en het Gooimeer.

Daarnaast zijn ook locaties afgefallen die vanuit de ruimtelijke kwaliteit minder gevoelig zijn, zoals wind langs de A27 en in de Haarlemmermeer Zuid. Het risico van een ongebreidelde 'hagelslag aan initiatieven' waarvoor ik in mijn eerdere advies waarschuwde lijkt daarmee deels gekeerd.

Sterkere concentratie in gebieden die dat het beste kunnen dragen

Ofschoon het doembeeld van een 'hagelslag aan initiatieven' deels lijkt geweken bepleit ik andermaal een sterkere concentratie van initiatieven in gebieden die dat ruimtelijk het beste kunnen dragen. Het nu afgefallen concentratiegebied wind in het zuidelijk deel van de Haarlemmermeerpolder was vanuit de ruimtelijke kwaliteit zeker een optie, omdat daarmee het beeld dat 'overall wat gebeurt' kan worden voorkomen en ook meer kwetsbare gebieden kunnen worden vrijgespeeld.

Het pleidooi dat de RES 1.0 voert ten aanzien van grotere RES-regio overschrijdende eenheden geldt wat mij de betreft ook voor het landelijk gebied direct ten noorden van Amsterdam. De omgeving van Ransdorp, Zunderdorp en Holysloot mag dan bestuurlijk niet tot de regio Waterland behoren, ruimtelijk en historisch-geografisch behoort het wel tot Waterland. Uitspraken over dit gebied dienen dan ook in verband te worden gebracht met de uitspraken die in de RES 1.0 Noord-Holland Noord worden gedaan. Het aanduiden van dit gebied als extra zoekgebied, wanneer mocht blijken

dat in de rest van de deelregio Amsterdam niet aan de kwantitatieve opgave kan worden voldaan, is vanuit de ruimtelijke kwaliteit niet gewenst. Het is te prijzen dat de deelregio Amsterdam zich sterk maakt om aan de kwantitatieve taakstelling te voldoen, maar haar landelijk gebied Noord is daartoe te kwetsbaar en te zeer onderdeel van het Waterlands landschap.

Het gegeven dat de theoretische potentie binnen de zoekgebieden (3.2 TWh) groter is dan de ambitie (2.7 TWh) biedt alsnog enige ruimte om in de verdere uitwerking van de plannen het onderscheid tussen 'opwekkende landschappen' en gebieden waar de energie-opwek minder manifest aanwezig is sterker aan te zetten.

Mijn pleidooi voor meer concentratie sluit aan bij de oproep van Liander om projecten voor duurzame opwek sterker te clusteren en meer in te zetten op grootschalige projecten. Het is makkelijker om eenmalig aanpassingen te doen in een groot gebied, dan meerdere aanpassingen in kleinere gebieden.

Spanning met de betekenis van het buitengebied als uitloopgebied en naturomgeving.

De RES 1.0 maakt een aantal expliciete keuzes. De RES 1.0 koester de cultuurhistorische landschappen, natuurgebieden, de duinen en het open landschap in de regio. Dit maakt dat het duingebied en de binnenduintrand niet zijn aangemerkt als potentiële zoekgebieden voor grondgebonden energieopwekking door windturbines of zonnepanelen.

Dit vertaalt zich ook op de kaart naar zoekgebieden voor zon en wind die overwegend tegen het stedelijk gebied aanliggen. In dat laatste ligt een aanzienlijk knelpunt op de loer. De woonopgave is en wordt zoveel als mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied tot een oplossing gebracht. Dat leidt tot de ontwikkeling van veel intensievere steden. Die intensieve stad kan alleen werken bij de gratie van een goed bereikbaar en fantastisch ingericht buitengebied. In deze corona-tijd is het belang van een aantrekkelijk buitengebied nabij de stad andermaal gebleken. Het concentreren van de zoekgebieden voor wind en zon tegen de randen van de stad staat op gespannen voet met de snel toenemende betekenis van het buitengebied als uitloopgebied, regenton, koelmotor en natuurparel van de stad.

Vanuit die optiek is het de vraag of energieopwek langs de A10 aan de noordzijde van Amsterdam (op het snijvlak van stad en land), in de Diemerscheg, aan de Gaasperplas of de bij de Noorder IJplas wenselijk is. Ook vanuit die optiek verdient de aanduiding van het landelijk gebied Noord als extra zoeklocatie heroverweging.

Koppeling met infrastructuur

De RES 1.0 benoemt veelvuldig de mogelijk koppeling met de infrastructuur. Zo wil de gemeente Haarlemmermeer de mogelijkheden onderzoeken om de zones langs infrastructuur in te zetten. Het gaat hierbij met name om zonnepanelen op taluds en bij op- en afritten van snelwegen.

Ook de westelijke randweg N208 is een zoekgebied voor zon omdat deze een vrij ruim profiel heeft waar mogelijk zonnepanelen geplaatst kunnen worden. Daarnaast is sprake van zon langs de A7 (berm), A8 en ten noorden van de A10 (Polder Oostzaan en Landsmeerderveld)

De koppeling van energieopwek met grootschalige infrastructuur blijft om een aantal redenen complex. De gedachte dat energieopwek langs infrastructuur het bestaande landschap het minst zou verstoren gaat maar ten dele op. Veel mensen beleven het landschap juist vanaf de infrastructuur.

De koppeling met de infrastructuur versterkt het beeld dat er 'overal wat gebeurt'. Daarbij maakt energieopwek langs infrastructuur deze lijnen vanuit het landschap bezien meer pregnant aanwezig. Anders dan aanvankelijk verondersteld blijkt het in de praktijk niet mogelijk om deze elementen als grote samenhangende structurerende lijnen te ontwikkelen. Daartoe zijn er te veel beperkingen vanuit omgeving en ondergrond. De ontwerpstudies voor A7 en A9 leren dat op het hoger schaalniveau de gedachte ruimtelijke samenhang tussen energieopwek en infrastructuurlijn nauwelijks te ontwikkelen is. Daarentegen laten voornoemde studies wel zien dat er op het lokale schaalniveau mogelijkheden zijn om samenhang met de omgeving tot stand te brengen en omgevingen interessanter te maken.

Maak in de uitwerking van projecten de 'plus' voor de omgeving expliciet.

Bij elke lokale ontwikkeling dient ook het interessanter maken van de locatie uitgangspunt te zijn. De energieopwek moet altijd vergezeld gaan van een 'plus' waar een bredere omgeving van kan profiteren. Dat draagt ook bij aan het verwerven van maatschappelijk draagvlak.

Die 'plus' kan worden bereikt door het meekoppelen van andere opgaven, denk aan het tegengaan van bodemdaling, het versterken van biodiversiteit, bosaanleg, meer ruimte voor waterberging etc. Wanneer zichtbaar wordt hoe de ontwikkeling van het energiepark tevens leidt tot meer biodiversiteit, nieuwe recreatieve uitloopmogelijkheden, herstel van oorspronkelijke landschapselementen etc dan komt dat het maatschappelijk draagvlak direct ten goede.

Landschappelijke inpassing moet van meet af aan worden vastgelegd

Vanuit het belang van draagvlak neigt de provincie er naar gemeenten de ruimte te geven om hun locaties vast te stellen. Ik adviseer hier van meet af aan stevige voorwaarden ten aanzien van de landschappelijke inpassing aan te verbinden.

Landschappelijke inpassing is geen synoniem voor 'wegplanten'. Landschappelijke inpassing heeft betrekking op de wijze waarop het energiepark met inbegrip van de flankerende maatregelen en voorzieningen reageert op de kenmerken van de omgeving en hiervan in het ontwerp gebruik maakt. Ook de RES Noord-Holland Zuid zet in op de aanleg van een flink aantal zonneparken. Tegenover het nadeel van het ruimtebeslag staat het voordeel dat zonneparken zich landschappelijk goed laten inpassen, waarbij mogelijkheden ontstaan voor herstel van kenmerkende beplantingsstructuren als hagen en houtsingels, voor het versterken van de biodiversiteit door het aanbrengen van een brede mantelvegetatie en voor de ontwikkeling van nieuwe recreatieve routes. Maar die landschappelijke inpassing is geen vanzelfsprekendheid en gebeurt niet vanzelf

Landschappelijke inpassing creëert maatschappelijke meerwaarde, maar vergt ruimte en middelen. Wanneer men de landschappelijke inpassing niet vanaf het eerste moment adequaat regelt is deze gedoemd tot mislukken. De landschappelijke inpassing dient in de vergunningaanvraag stevig te zijn verankerd.

Aandacht voor de factor tijd

Mijn advies is om in het vervolg meer aandacht te geven aan de tijdsdimensie. Het is noodzakelijk dat voor 2030 forse stappen worden gemaakt met de energietransitie, waarbij de grootschalige inzet van energieopwek uit zon en wind onmisbaar is. Tegelijkertijd ontstaan, zoals de RES ook aangeeft, naar de verdere toekomst nieuwe mogelijkheden als aquathermie, geothermie en waterstof.

Zeker voor de zonneparken die nu worden aangelegd -mogelijk zal dat ook voor de windparken op land blijken- mag worden verwacht dat zij binnen 25 jaar door de tijd en de technische ontwikkeling

zijn ingehaald. Dat maakt een doorkijk naar de langere termijn en de meekoppelkansen die in de tijd ontstaan onmisbaar. Hoe kunnen de locaties die thans worden ontwikkeld na hun contractduur of afschrijvingstermijn eventueel worden herontwikkeld en in hoeverre kan daarbij gebruik worden gemaakt van de reeds gemaakte investeringen? Kan hierbij de koppeling met een toekomstige wateropgave of woningbouwopgave worden gelegd. Wanneer je nu al weet dat je over 20 jaar een locatie voor woningbouw wilt ontwikkelen dan kan het interessant zijn om juist die locatie, vooruitlopend daarop, als zonnepark te ontwikkelen. Zo kan het ook denkbaar zijn om nu een zonnepark aan te leggen op een plek waarvan je weet dat die locatie over 20 jaar als waterberging welkom zou zijn. Kortom, in hoeverre kan de realisatie van een energiepark nu tevens worden ingezet als kwartiermaker voor een voorziene ontwikkeling over 20 jaar?

Proces

Als gezegd, in de periode tussen het concept 0.5 en 1.0 heeft de expliciete aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke samenhang tot een grote voortgang geleid, waarvoor hulde!

Voor de ruimtelijke samenhang is het van belang dat de (boven)regionale samenwerking en afstemming ook na vaststelling van de RES 1.0 wordt voortgezet. De provincie heeft in de bovenregionale clusters van zoekgebieden een regierol. Ook voor de overige zoekgebieden is het van belang dat de ruimtelijke samenhang wordt bewaakt.

In het vervolgtraject blijft aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en samenhang nodig. Met de sterkere rol die de lokale overheden lijkt te worden toegekend is die aandacht zelfs meer dan thans nodig en tegelijkertijd geenszins vanzelfsprekend. Voorkomen moet worden dat gemeenten ieder voor zich hún wiel gaan uitvinden en/of 'vergeten' de ruimtelijke inpassing adequaat in de planvorming op te nemen. Dat laatste zou zeker niet voor het eerst zijn. De ontwikkeling van datacenter Agriport leert dat landschappelijke inpassing niet voor alle gemeenten een vanzelfsprekendheid is en achteraf niet meer te realiseren is.

13 april 2021